

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)
**SINIFINDA ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİSİ BULUNAN FARKLI BRANŞLARDA
GÖREV YAPAN ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ***

Arş. Gör. Gamze AVCI**

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK***

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıfında özel gereksinimi olan öğrencisi bulunan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu Türkiye'nin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Eskişehir ilinde görev yapan 11 gönüllü ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden yarı – yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak hazırlanan sorularla toplanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminin gerekliliğine, özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilere katkılarına, yapılan düzenlemelere, ders dışında yapılan etkinliklere, destek alınan kişilere, zorlanılan konulara, BEP hazırlama süreçlerine ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler yaptıkları uyarlamalara ilişkin özel gereksinimli öğrencinin oturma düzenini oluşturmasına odaklandıkları, ders dışında ayrıca bir etkinlik yapmadıkları ve BEP hazırlama konusunda eksiklikleri olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, öğretmen görüşleri, özel gereksinimi olan öğrenci.

THE OPINIONS OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS WORKING IN DIFFERENT BRANCHES WITH SPECIAL NEEDS STUDENTS IN THE CLASSROOM ON INCLUSIVE EDUCATION

Abstract

The aim of this research is to determine the opinions of secondary school teachers working in different branches, who have students with special needs in their class, on inclusive education. The study group of the research consists of 11 volunteer secondary school teachers working in Eskişehir, which is affiliated with the Ministry of National Education of Turkey. Research data were collected with questions prepared using semi-structured interview technique, one of the qualitative research methods. In the research, the opinions of the teachers on the necessity of inclusive education, their contributions to the students with special needs and normal development, the arrangements made, the extracurricular activities, the people who received support, the difficult issues, the IEP preparation processes and the evaluation processes were taken. The findings of the study indicate that teachers have positive opinions regarding inclusive education. According to the results of the research, teachers stated that inclusive education is necessary. It is seems that the teachers focus on creating

* Bu makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi tarafından 28-29 Mayıs 2021 tarihleri arasında düzenlenen 2. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, gamze.avci@neu.edu.tr. Orcid: 0000-0001-6125-4256

*** Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, mukaddes.sakalli@neu.edu.tr. Orcid: 0000-0002-4221-3050

|...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

the seating arrangement of the students with special needs regarding the adaptations they make, they do not do any activities outside of the lesson and they have deficiencies in preparing IEP.

Keywords: Inclusive education, teacher opinions, students with special needs.

1. Giriş

Özel gereksinimli bireyler, bireysel özellikleri ve eğitim yeterliliği açısından tipik gelişim gösteren akranlarından farklılık gösteren kişiler olarak tanımlanır (Doğaroğlu ve Dümenci, 2015). Yaşamımızın her alanında birçok sebepten kaynaklı yetersizliğe sahip olan ve yaşamını bu şekilde sürdüren bireylere rastlanılmaktadır. Özel gereksinimli olan her birey farklı bir yetersizlik türüne sahip olabilmektedir (Yılmaz ve Batu, 2016: 248). Bu bireyler, zihin yetersizliği, görme-ışıtme yetersizliği, fiziksel yetersizlik, dikkat ve hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu, dil ve konuşma güçlüğü, öğrenme güçlüğü, ve özel yetenekli öğrenciler olarak özel eğitim adı altında sınıflandırılmaktadır (Camcı-Erdoğan, 2021:284). Özel gereksinimli olan öğrenciler akranları gibi eğitime gereksinim duymaktadırlar (Yılmaz, 2013:26). Kaynaştırma eğitimi, özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin tüm öğretim kademelerinde tipik gelişim gösteren akranlarıyla bir arada sürdürdüğü eğitim olarak tanımlanmaktadır. (Özaydın ve Çolak, 2011:191)

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin toplumun bir parçası haline gelerek hayatlarını devam ettirebilmeleri için eğitim fırsatlarından eşit olarak faydalanmaları gerekmektedir (Vural ve Yıkılmış, 2008: 142). Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin toplumda bağımsız bir birey olarak yer alabilmesi ve hayatını idame ettirebilmesi oldukça önemlidir. Gözün ve Yıkılmış (2004: 67), özel gereksinimi olan öğrencilerin toplumun bir parçası olması adına, öğrencinin yapamadıklarından çok yapabildiklerine odaklanması gerektiğini, eğitim ihtiyaçlarının belirlenip eğitim ortamlarının bu doğrultuda düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı, özel eğitime ihtiyacı olup da okula devam edemeyen öğrenciler için, fırsat eşitliği yaratmaya çalışmış ve gezerek özel eğitim veren öğretmenlerden yararlanma yoluna gitmiştir (Arslan, 2015).

Özel gereksinimli öğrencilere en uygun eğitim ortamı, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olarak görülmektedir (Turhan, 2007: 17). En az kısıtlayıcı ortam, özel gereksinimli öğrencilere göre en yakın eğitim ortamına yerleştirilmesi olarak tanımlanır. En az ve en çok kısıtlayıcı ortamlar, özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ve düzeylerine bağlıdır (Chapman, 1988).

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı eğitim ortamlarında mı yoksa yetersizliği olan akranıyla mı aynı eğitim ortamlarında eğitim alacakları tartışılmaya devam etmektedir. Temel insan hakları göz önüne alındığında her öğrencinin farklılıklarını gözetmeksizin normal gelişim gösteren akranları ile aynı eğitimi almaları gerektiği de savunulmaktadır (Demir ve Açar, 2010: 752). Özel gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları gibi gereksinimlerini karşılamak için uygun eğitim ortamlarından faydalanma hakkı vardır (Batu, Kırçalı İftar ve Uzuner, 2004).

1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde kaynaştırma uygulamaları yasal olarak kabul edilmiştir. Daha sonra diğer ülkelerde de kaynaştırma eğitimi uygulamaya konulmuştur. Yasada özel gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı eğitim ortamlarında eğitim almalarının gerekliliği belirtilmiştir (Sucuoğlu, 2004: 52).

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimi olan öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin birlikte ve düzenli olarak eğitim alma süreci olarak tanımlanır (Chander, 2016). Kaynaştırma eğitiminin özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere, normal gelişim gösteren akranlarına, ailelere ve öğretmenlere tecrübeler kazanmaları için fırsatlar verdiği ve öğrencilerin farklı becerilerini geliştirdiği vurgulanmaktadır. Kaynaştırma eğitimine dâhil edilen özel gereksinimi olan bireylere, sosyal ve akademik beceri kazanma süreçlerinde, normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim alma imkânı sağlanır. Özel gereksinimi olan öğrencilerin beceri geliştirme sürecinde normal gelişim gösteren akranlarını örnek almaları önem teşkil etmektedir. Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için, toplumun, öğretmenlerin ve öğrencilerin kaynaştırma eğitime ve özel gereksinimi olan öğrencilere yönelik olumlu tutum sergilemesi önemlidir (Şahin ve Gürbüz, 2016: 143).

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarını etkileyen ana faktörlerden biri öğretmenlerin olumlu tutumudur (Bradshaw ve Mundia, 2006: 35). Öğretmenler, özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama, olumlu iletişim ortamı yaratma, eğitim ortamlarının toplum tarafından kabul görmesi gibi konularda önemli role sahiptir. Öğretmenlerin bireysel farklılıkların farkında olmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin eğitim kalitesinin etkilenmemesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim almaları da büyük önem taşımaktadır (İlik ve Deniz, 2020: 347). Kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimi olan öğrencilerin sayılarının her geçen gün artmasıyla, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim ile ilgili yeterlilik kazanmaları için bilgilendirilmeleri gerekliliği önem kazanmıştır (Deniz ve Çoban, 2019: 736).

Bir ortaokulda görev yapan farklı branşlardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitime dâhil edilen özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bilgileri ve yaptıkları düzenlemelere ilişkin görüşlerine bilimsel çalışmalarda yer verilmesi birçok eğitimciye yol göstereceği olacaktır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili alan yazına katkı yapacak olan araştırmalar kaynaştırma eğitiminin gerekliliğini vurgulayacağını belirtmek gerekir. Özel gereksinimi olan bireylerin eğitiminde önemli yeri olan kaynaştırma eğitimi uygulamalarının ortaöğretim kurumlarında görev yapan farklı branştan öğretmenlerin (Türkçe, Matematik, Görsel Sanatlar, İngilizce, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) görüşleri de alınarak okuldaki eğitimcilerin bakış açısını ve görüşlerini yansıtması açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bir ortaöğretim kurumunda çalışan farklı branştan öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin eğitimi ile ilgili görüş ve önerilerinin ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırma, özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlere kaynaştırma eğitimiyle ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, sınıfında özel gereksinimi olan öğrenciye sahip farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Ortaöğretim kurumunda çalışan farklı branştan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarının gerekliliğine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Ortaöğretim kurumunda çalışan farklı branştan öğretmenlerin özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilere kaynaştırma eğitiminin katkılarına yönelik görüşleri nelerdir?

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

3. Ortaöğretim kurumunda çalışan farklı branştan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına (yapılan düzenlemeler, ders dışında yapılan etkinlikler, destek alınan kişiler, zorlanılan konular, BEP hazırlama süreçleri ve değerlendirme süreçlerine) ilişkin görüşleri nelerdir?

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada sınıfında özel gereksinimi olan öğrenciye sahip farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla nitel yöntem kullanılmıştır. Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi niteliksel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik niteliksel bir sürecin izlendiği araştırmalar niteliksel araştırmalar olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, sınıfında özel gereksinimi olan öğrenciye sahip farklı branşlarda görev yapan 11 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler gönüllük çerçevesinde araştırmaya katılmış ve Eskişehir ilinde görev yapan ortaokul öğretmenleridir. Araştırmanın yapılabilmesi için Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Etik Kurulu'nun 29.12.2020 tarihli ve YDÜ/EB/2020/561 sayılı kararına göre etik kurul izni alınmıştır. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	n
Yaş	30 yaş altı	2
	31- 40 yaş arası	6
	41- 50 yaş arası	1
	51 yaş ve üzeri	2
Cinsiyet	Kadın	7
	Erkek	4
Mezun Olduğu Kurum	Üniversite	6
	Yüksek Lisans	3
	Doktora	2
Branş	Türkçe Öğretmeni	4
	Matematik Öğretmeni	2
	Görsel Sanatlar Öğretmeni	1
	İngilizce Öğretmeni	1
	Fen ve Teknoloji Öğretmeni	1
	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	2
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	2
	6-12 yıl	2
	12-20 yıl	4
	20 yıl ve üzeri	3
Kaynaştırma ile ilgili katılan Kurs/Seminer Sayısı	0	2
	1-5	5

...	(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)	
	6 ve üzeri	4
Sınıf Mevcudu	10-15	1
	15-20	2
	21-25	4
	26 ve üzeri	4

Araştırmaya katılan 11 öğretmenin 7'si kadın 4'ü erkektir. Öğretmenlerin yaşlarının 30 ile 51 yaş arasında değiştiği ve 6 öğretmenin 31-40 yaş arasında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 6'sı lisans mezunu olup 5'inin lisansüstü eğitim derecesine sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin 4'ü Türkçe, 2'si matematik, 2'si sosyal bilgiler, 1'i İngilizce, 1'i görsel sanatlar, 1'inin ise fen ve teknoloji öğretmeni olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi aldıkları seminer/kurs sayılarına bakıldığında 2 öğretmenin hiçbir eğitime katılmadığı, 5 öğretmenin 1-5 arası eğitime katıldığı, 4 öğretmenin ise 6 ve fazlası eğitimine katıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan 4 öğretmen 13-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Özel gereksinimi olan öğrencilerin eğitim aldığı sınıf mevcutlarına bakıldığında 10 – 15 sınıf mevcudu aralığında 1 öğrenci, 16 – 20 sınıf mevcudu aralığında 2 öğrenci, 21 – 25 sınıf mevcudu aralığında 4 öğrenci, 26 ve üstü sınıf mevcudu aralığında 4 öğrencinin olduğu öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun alanyazında yer alan kaynaklar ve yapılan çalışmalar incelenerek görüşme soruları oluşturulmuş ve alandan 4 uzmanın görüşüne, bu sorular sunulmuştur. Formların gönderildiği uzmanlar özel eğitim alanında doktora derecesine sahiptirler. Uzmanlardan gelen geri dönüşler ile görüşme soruları yeniden düzenlenmiştir. Soruların öğretmenler tarafından açık ve anlaşılır olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir öğretmen ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşmede gerçek görüşmede de kullanılan; onam formu, kişisel bilgi formu ve görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşme, ses kaydı yapılarak yapılmış ve sorulan soruların öğretmen tarafından anlaşılır olduğu belirlenmiş ve pilot görüşmeden sonra görüşme sorularına son şekli verilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın yapıldığı okulda çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için ilgili okul idaresiyle görüşülüp gerekli izinler alınmış ve gönüllü öğretmenlerle uygun zamanlarında görüşülmüştür. Okulda görevli 11 öğretmen gönüllü çalışmaya katılabileceğini ifade etmiştir. Araştırmanın verileri 02.10.2020 ile 15.10.2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler sırasında öğretmenlerden izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler 30 ile 40 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir. Veriler analiz edilirken görüşme yapılan öğretmenlere Ö1, Ö2, gibi kodlar verilmiştir. Araştırmacılar tarafından alınan ses kayıtları dinlenerek katılımcıların söylediği cümleler değiştirilmeden Microsoft Word programında yazıya geçirilmiştir. Elde edilen veriler, derinlemesine inceleme yapılabilmesi için içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmesi sağlanmıştır. İçerik analizi tekniği nitel araştırmalar da en sık kullanılan tekniklerden biridir (Özdemir, 2010). Verilerin kodlama, temaları bulma, kod ve temaları düzenleme, bulguları tanımlama ve yorumlama aşamalarıyla tamamlanmıştır (Uğurlu, Şimşek ve Usta, 2015). Katılımcılar ile yapılan görüşmelere ait bulgular tablo ve frekanslar ile gösterilmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde, sınıfında özel gereksinimli öğrencisi olan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Analizden elde edilen bulgular, katılımcıların cevapları doğrultusunda temalara ayrılmış, katılımcıların cevapları değiştirilmeden tablolara aktarılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 2. Kaynaştırma Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tanılarına İlişkin Veriler

Tanı	N
Öğrenme güçlüğü	4
İşitme Yetersizliği	3
Zihin yetersizliği	2
Fiziksel yetersizlik	1
Dil ve konuşma güçlüğü	1

Tablo 2’de öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrencilerin tanılarına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenler sınıflarında en fazla öğrenme güçlüğü tanısı alan öğrenci olduğunu ifade etmiştir.

5.1 Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olan Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere kaynaştırma eğitiminin gerekli olup olmadığı hakkında görüşleri sorulmuş ve öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminin Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Kaynaştırma Eğitiminin Gerekliliği	N
Gerekli Buluyorum	10
Öğrencilerde Davranış Problemi Yoksa Gerekli Buluyorum	1

10 Branş öğretmeni kaynaştırma eğitiminin gerekli olduğuna ilişkin görüş belirtirken yalnızca 1 öğretmen eğer öğrencinin davranış problemi yoksa kaynaştırma eğitiminin gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu soruya ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Kaynaştırma eğitimini, özel gereksinimli çocukların toplum yaşamına uyum sağlamaları açısından önemli buluyorum. Bu çocukların ayrı sınıflarda, ayrı eğitim almalarını insan haklarına aykırılık olarak görüyorum. (Ö11)

Gerekli bence. Bir öğrencim zihin yetersizliği yaşıyor. Sınıfta birileri bir şey yapıyor, akranlarını örnek alıyor. Derse katılmaya çalışıyor. Öğrencim ödevini eksiksiz getirir. Yardım almadan tamamen kendisi yapmıyor belki ama gayret sarf ediyor. Öğrencim kendini kaynaştırma sınıfında iyi hissettiğini düşünüyorum. (Ö8)

Kaynaştırma eğitimini gerekli buluyorum. Buna ihtiyaç duyan öğrencinin sosyalleşmesi, gelişmesi ve gelişiminin farkına varması, kendini değerli hissetmesi, eğitim ve öğretimi yaşatları ile benzer ortamda almasının faydalı olduğunu düşünüyorum. (Ö7)

5.2 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Özel Gereksinimi Olan Öğrencileri İçin Yaptıkları Öğretimsel/Çevresel Düzenleme ve Uyarlamalara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere özel gereksinimli öğrenciler için yaptıkları öğretimsel/çevresel düzenlemelere ve uyarlamalara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Öğretimsel/Çevresel Düzenleme ve Uyarlama

Öğretimsel/Çevresel Düzenleme ve Uyarlama	Sayı
Oturma Düzeni (Öğretmene Yakın Mesafe ve Tahtaya Yakın Olma)	9
Seviyelerine Uygun Araç – Gereçler	8
Işık Ayarı	3
Ses Yalıtımlı Duvar Döşemesi	2
Yer Döşemesi	2
Müfredat Dışında Ayrı BEP Uygulama	2
Rampa	1
Düzenleme Yapmıyorum	1

Sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler için yapılan öğretimsel/çevresel düzenleme ve uyarlamaya ilişkin öğretmenlerin yoğun olarak oturma düzeni ve görsel materyalleri uyarlama ve seviyeye göre uygun araç – gereçler düzenleme yaptığı görülmektedir. Öğretimsel düzenleme/uyarlama yapmayan 1 öğretmen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu soruya ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Çevresel düzenleme olarak bir şey yapmıyorum açıkçası. Ders arasında onunla ilgilenmek çok zor oluyor. Zaten basit düzeylerde plan hazırlamaya çalışıyorum. Örnek vereyim anlatıyorsun, konuşuyoruz. “Tamam öğretmenim” diyor o gün söylüyor. Ertesi gün hiçbir şey yok silmiş gelmiş. Zaten tamamen bilmesini beklemiyorsun. Bunu bir yere kadar yapabiliyorsun bir yerden sonra ilerlemiyor. (Ö8)

Seviyesine uygun BEP, yine seviyesine uygun kitaplar ve eğitsel değeri olan materyaller araştırıyorum. Seviyesine uygun sınavlar planlıyorum. Tamamlayıcı olarak da genelde sözcük avı, bulmaca vb. etkinlikler yapıyoruz. (Ö3)

Sınıfta öğrenciler “U” şeklinde oturuyor. Böylece öğrenciler birbirlerinin ve öğretmenin yüzünü görüyor. Dudak okuyarak duymadıkları sesleri tamamlıyorlar. (Ö2)

Öğrenmede güçlük yaşayan öğrencilerin oturma düzeni çok önemli bence. Özel gereksinimli öğrencim öğretmen masasına yakın bir sıraya oturuyor. Daha çabuk müdahalede bulunabilmek, gözlemleyebilmek ve uı takip edebilmek için bu şekilde oturma düzenini uygun gördüm. Yanında oturduğu öğrenci de önemli yardımcı olabilecek arkadaşına yol gösterebilecek birinin olması gerekli diye düşünüyorum. Bazı materyalleri basite indirgeyip öğrencinin anlamasını kolaylaştırıcı araç –

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

gereçler tercih etmeye çalışıyorum. Fakat materyal eksikliği olabiliyor bazen materyalleri kendim hazırlıyorum diyebilirim. Görsel algıyı destekleyici materyalleri tercih etmeye çalışıyorum. (Ö6)

5.3 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminin Özel Gereksinimli Öğrencilere Olumlu etkilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrenciye kattığı olumlu etkilere ilişkin soru yönelmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Kaynaştırma Eğitiminin Özel Gereksinimli Öğrencilere Olumlu Etkileri

Özel Gereksinimli Öğrencilere Olumlu Etkileri	Sayı
Aidiyet Duygusu Kazanma	9
Topluma Uyumu Sağlama	8
Özgüven Kazanma	8
Soyutlanmamış Hissetme	7
Sosyal Becerileri Geliştirme	6
Sorumluluk Duygusu Geliştirme	4
İşbirliği Becerisi Kazanma	3
Akademik Becerilerini Kazanma	1
Sosyal ve Duygusal Olarak İyi Hissetme	1

Öğretmenlerin Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrenciye kattığı olumlu etkileri nelerdir? sorusuna verdikleri cevaplar 9 tema altında toplanmıştır.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan oluşan temalarda en fazla 9 yanıt ile özel gereksinimli öğrencilerin aidiyet duygusu kazandıklarını, 8 yanıt ile öğrencilere topluma uyum sağlama ve özgüven kazanma olarak olumlu etkileri olduğunu 1 öğretmenin sosyal/duygusal olarak iyi hissetme ve akademik beceri kazandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ile sosyalleştiğini, özgüven, topluma uyum sağlama ve aidiyet duygusu kazandığını düşünüyorum. (Ö7)

Sosyal olarak ve duygusal olarak kendini daha iyi hissediyor. Öğretim olarak birebir öğretim daha iyi onun için ama ders içerisinden sınıfta olmaktan, beraber bir şey yapmaktan mutlu. Mesela biz grup etkinlikleri yapıyoruz o sırada kendini çok mutlu hissediyor. Bir şeyler yapabiliyor olmak onları iyi hissettiriyor. Örneğin, bir oyun oynuyoruz bir tanesini bile yapsa çok mutlu oluyor. Kendi grubu kaybetse bile o bir tane yaptıysa çok mutlu oluyor. Kaynaştırmanın öğretimsel olarak çok katkısı olduğunu düşünmüyorum ama sosyal açıdan öğrenciye olumlu katkı sağlıyor diye düşünüyorum. Öğretimsel açıdan birebir eğitim daha çok katkı sağlayacaktır. (Ö8)

Kaynaştırma eğitiminin o kadar çok olumlu etkileri var ki öğrencilere, öğretmenlere aslında kaynaştırma eğitimi denildiği zaman sanki özel gereksinimli öğrencilere özgüymüş gibi bir algı yaratılıyor. Kaynaştırma eğitimi u tüm çocuklar için var sadece özel gereksinimli öğrencinin

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

kaynaşması değil olay. Özel gereksinimli öğrencilere katkılarında bahsedecek olursak öncelikle çocuğu soyutlamamış oluyoruz onunda toplumun bir parçası olduğunu ve kimseden farkı olmadığı görüyoruz. Özel gereksinimli öğrenci akranlarına bakıyor örnek alıyor ve bu şekilde topluma uyum sağlamaya çalışıyor. Sosyal açıdan inanılmaz katkılarını biliyoruz, görüyoruz zaten. Bir şey anlatayım size u ben öğrenciye basit görevler veriyorum mesela inanılmaz derece o sorumluluğu yerine getirmek için canı pahasına çalışıyor. Ben genelde işbirliği ruhuna çok inanırım bunu sağlayabilmek için u öğretmenlere büyük sorumluluklar düşüyor. Öğrencilere görevleri küçük gruplara bölüp veriyorum bazen işbirliği, paylaşmayı, yardımlaşmayı, fikir alışverişleri yapabilmelerini sağlamak için. (Ö4)

5.4 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminin Normal Gelişim Gösteren Öğrencilere Olumlu Etkilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere sınıfında olan kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren öğrencilere olumlu etkilerine ilişkin soru yönelmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Kaynaştırma Eğitiminin Normal Gelişim Gösteren Öğrencilere Olumlu Etkileri

Normal Gelişim Gösteren Öğrencilere Olumlu Etkileri	Sayı
Empati Becerisi Geliştirme	10
Yardımlaşma	9
Bireysel Farklılıkları Anlama/Saygı Duyma	7
Olumlu İletişim Becerileri Geliştirme	6
Hoşgörü	3
Sabır	3
Ahlaki Gelişimlerini Destekler	1
Olumlu Etkileri Olmadığını Düşünüyorum	1

Öğretmenlerin, kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren öğrencilere olumlu etkileri nedir? sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin cevapları şöyledir:

11 branş öğretmenin bu soruya verdiği cevaplardan 8 tema oluşturulmuş ve 10 yanıt ile normal gelişim gösteren öğrencilerin empati becerilerini geliştirdiğini ifade ettikleri görülmüştür. 9 yanıt ile öğrencilerde yardımlaşma becerilerinde olumlu etkilere sahip olduğunu, ahlaki gelişimini desteklediğini ve kaynaştırma eğitiminin normal gelişim gösteren öğrencilere olumlu etkisi olmadığını ifade eden 1 tema belirlenmiştir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda örneklendirilmiştir.

Diğer öğrenciler için olumlu etkileri oluyor. Farklılıklara saygı duymayı öğreniyorlar. Özellikle yardımlaşmayı öğreniyorlar. Empati kurabiliyorlar. Bazı küçük yaş grupları öğrencileri daha acımasız olabiliyorken yetersizliği olan öğrencilere daha hoşgörülü davrandıklarını, yardım ettikleri, korumacı yaklaşıtlarını gözlemliyorum. (Ö9)

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Bakın şöyle anlatayım, özel gereksinimli bireyler ile bir arada olmakla olmamak arasında çok fark var. Özel gereksinimli bir arkadaşı olan ve olmayan öğrencilerin etkilerini kıyaslayan birçok çalışma okudum yurtdışında. Ciddi anlamda özel gereksinimli bireylerin diğer öğrencilere katkıları var. Empati becerisi, iletişim becerisi daha hoşgörülü davranma bir de farklılıklarımızı görüyorlar ve saygı duyuyorlar. Herkesin aynı olamayacağını farklılıklarımızın olduğunu ve bu farklılıklara saygı göstermemiz gerektiğini anlıyorlar. (Ö11)

İletişim becerilerini öncelikle çok etkiliyor. Hatta bizim okulumuzda daha önce özel gereksinimli öğrencimiz yoktu. Biz belli izinleri alarak birkaç öğretmen ve öğrencilerle beraber özel eğitim kurumuna ziyaret düzenlemiştik. Orada gördüğümüz etkileşimler çok olumluydu. Önceden böyle bir sosyal sorumluluğu yerine getirdiğimiz için sınıfında özel gereksinimli öğrenciyi ayırtmıyorlar hatta ben şöyle düşünüyorum yetersizliği olduğunu bile düşünmüyorlar öyle bir kaynaşma var sınıfımızda. Empati becerileri gelişiyor daha sonra bireysel farklılıklara saygı gösteriyorlar. Şunu da diyeyim gözlemlerime dayanarak yardımlaşma olayı özel gereksinimli öğrenci geldikten sonra daha fazla arttığını gördüm. (Ö4)

5.5 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ile İlgili Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama konusunda kendilerini yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin soru yöneltilmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Branş Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ile İlgili Yeterlilikleri

BEP Hazırlama ile İlgili Yeterlilikler	Sayı
Yetersiz Buluyorum	6
Yeterli Buluyorum	5

Öğretmenlerin 6’sı BEP hazırlama konusunda kendini yetersiz bulduğunu, 5’i ise yeterli bulduğunu belirtmiştir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Kesinlikle yetersiz olduğumu düşünüyorum. Bu konuda bilgi eksikliğim olduğunu düşünüyorum (Ö2).

Yeterli olduğumu düşünüyorum. Bu BEP ile ilgili bir eğitimde aldım. Bazı seminerler ve eğitimlere katılıyorum. Şunu da diyeyim BEP uygulanmıyor aslında usulüne göre. Ben önceden bu konuda baya eksiktim bundan dolayı kendime bu alanda da geliştirdim (Ö6).

5.6 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci ile İlgili Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama süreci ile ilgili yaşadıkları zorluklara ilişkin soru yöneltilmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Branş Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecinde Yaşadıkları Zorluklar

BEP Hazırlama Sürecinde Yaşanan Zorluklar	Sayı
Öğrencinin Seviyesine Uygun Plan Yapamıyorum	6
Zorluk Yaşamıyorum	5
Kazanımları Takip Edememe/Belirleyememe	4
BEP Hazırlamak Çok Zaman Alıyor	1

Tablo 8’e bakıldığında öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda BEP hazırlama sürecinde yaşanan zorluklara ilişkin 4 tema belirlenmiştir. Öğrencinin seviyesine uygun plan yapamadığını belirten öğretmenlerin çoğunlukta olmasına rağmen, BEP hazırlama sürecinde zorluk yaşamadıklarını ifade eden öğretmenlerin de olduğu saptanmıştır. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

BEP hazırlarken öncelikle öğrencinin seviyesini tam olarak kestiremiyorum. Hangi kazanımları ne kadar öğrenebilir bunun cevabını veremediğim için kazanımları belirleme de zorluk yaşıyorum (Ö8).

BEP ile ilgili bir eğitim almıştım. Eğitimi de zorlandığım için almıştım. Şuan öğrendiğim için zorluk yaşamıyorum. Öğretmenlerin BEP hazırlama ile ilgili bir kurs verilmeli. Çoğu öğretmen bilmiyor ya da prosedürü yerine getirmek için yapıyor diye düşünüyorum. Milli eğitim tüm öğretmenlere bu konu da eğitim sağlasa çok daha iyi olur (Ö6).

BEP hazırlamak çok meşakkatli bir iş. Çok zaman alıyor hazırlarken. İnternette hazır BEP’ler tablolar halinde var ama doğru BEP olduğunu düşünmüyorum bunların. Kendim hazırlarken de biraz zaman aldığı için yoruluyorum açıkçası (Ö2).

BEP’in nasıl hazırlanacağını aşamalarını iyi bilerseniz zorluk yaşamazsınız. Ayrıca öğrenciyi de iyi tanımak özellik ve düzeylerini bilmek gerekir ki zorluk yaşanmasın. Ben bundan dolayı zorlanmıyorum (Ö11).

5.7 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrenciler İle Ders Saatleri Dışında Yaptıkları Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere, kaynaştırma öğrencileriyle ders saatleri dışında neler yaptıklarına ilişkin soru yöneltilmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Branş Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Ders Saatleri Dışında Yaptıkları Etkinlikler

Ders Saatleri Dışında Yapılan Etkinlikler	Sayı
Herhangi Bir Etkinlik Yapmıyorum	5
Okuma Çalışmaları	4
Eğitici Oyunlar	4
Egzersiz/Spor Etkinlikleri	2
Resim Etkinlikleri	2
Konuşma Çalışmaları	2
Müzik Etkinlikleri	1
Şiir Okuma Çalışmaları	1

Öğretmenlere, özel gereksinimli öğrenci ile ders saatleri dışında neler yapıyorsunuz? Sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 5 öğretmenin ders dışında herhangi bir etkinlik yapmadığı, 4 öğretmenin kuma çalışmaları yaptırdığı, 1 öğretmenin şiir okuma ve müzik etkinliği yaptıkları görülmektedir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Okulda ders saatleri dışında kaldığım zamanlarda eğitici oyunlar oynayarak ek dersler yaptırıyorum. Ek dersten kastım öğrencinin ihtiyacını karşılayabilecek oyunlar buluyorum bunlar ile gereksinimini destekliyorum. (Ö11)

Ders saatleri dışında bir etkinlik yapmıyorum. (Ö2)

Ders saatleri dışında uuu okuma çalışmaları yaptırıyorum öğrencinin düzeyine göre. Bazen de resim yaptırıyorum bu resimleri daha sonra hikâyeleştiriyoruz. Yaptığı resimlerdeki olaylardan yola çıkarak öğrenciden sözel olarak anlatmasını söylüyorum. (Ö3)

Öğrencinin gelişim seviyesine uygun tekrar dersleri, çeşitli eğitsel etkinlikler, konuşma etkinlikleri, kitap ve şiir okuma çalışmaları yapıyorum. Öğrencinin yazdıklarından bazen psikolojik tahminlerde bulunduğum olup hemen psikolojik danışman veya psikoloğa yönlendirdiğimde oluyor. Bu çok önemli çocukların resimleri nasıl yorumlanıyorsa yazdıkları da yorumlanabilir. Bunlara dikkat ediyorum. (Ö6)

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Ders dışında okulda haftanın belli günleri belirliyorum zaten bir öğrencimizin öğrenme güçlüğü var. Onunla birlikte müzik etkinlikleri yapıyorum. Ben görsel sanatlar öğretmeniyim fakat müzik eğitimim de kendimi geliştirdiğim kadar orta düzeyde. Öğrenciye ders saatleri dışında güzel sanatlar lisesine kazandırmak için boş sınıfta çalışmalar yaptırıyorum. Okulumuzda müzik aleti gibi bir materyal yok fakat ritim çalışmalarımız oluyor. Örneğin cisimlere vurarak masa, sıra, tahta... Her şey müzik aleti olarak kullanılabilir aslında. Ritim ve nota çalışmalarlarıyla öğrencinin kendini kendine kanıtlanmasını istiyorum. Benim hiç kimseden farkım yok bende bir şeyler yapabiliyorum diyebilme bunu sağlamak için elimden geleni yapıyorum. Öncelikle güzel sanatlar lisesinin müdürü ile görüşüm şartları öğrendim. İuu durumu da aktardım. Öğrenciden beklentilerine göre müzik eğitimini gerçekleştiriyoruz öğrenci ile birlikte. (Ö5)

5.8 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Zorluk Yaşadıklarında Destek Aldıkları Kişilere İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere, kaynaştırma eğitiminde zorluk yaşadıklarında destek aldıkları kişilere ilişkin soru yöneltilmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Branş Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitiminde Destek Aldıkları Kişiler

Kaynaştırma Eğitiminde Destek Alınan Kişiler	Sayı
Aileden Destek Alıyorum	10
Psikolojik Danışmanından Destek Alıyorum	6
Özel Eğitim Öğretmeninden Destek Alıyorum	3
Kaynaştırma Eğitimi Kitaplarından Destek Alıyorum	3
Okul Yöneticilerinden Destek Alıyorum	2
Kaynaştırma İle İlgili Kurum Ve Kuruluşlardan Destek Alıyorum	1

Öğretmenlere kaynaştırma eğitiminde zorluk yaşadığınız zaman destek ihtiyacı duyuyor musunuz? Cevabınız evet ise kimden. Cevabınız hayır ise neden? Sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun aileden destek aldığı görülmektedir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Öncelikle aile ile görüşüyorum. Zorluğun nedenini araştırıyorum. Bu zorluk benden kaynaklı olabilir mi? Kendimi sorguluyorum. Tespit edilen duruma başka bir yetersizlik eşlik ediyor mu? Çocuğun evdeki durumu, ailesinin ona olan tutumu hepsini araştırıyorum. Çocukla sohbetler ediyorum. Farklı ortamlarda gözlemliyorum. Yani kendim çözüyorum. Özel eğitim uzmanı olan arkadaşlarıma danışıyorum. Bu durumda onlar ne yapıyorlar soruyorum. Sorun psikolojikse aileyi bir çocuk psikoloğu ile görüşme konusunda bilgilendiriyorum ve sürecin takipçisi oluyorum. (Ö11)

Aslında bakacak olursak ekip işi çok önemli aileden tutundan okuldaki tüm personellere kadar herkesten destek alınması gerekiyor. Tek bir öğretmenin ya da aile ile olacak iş değil. Tek başına yetebilir mi bir kişi? O yüzden psikolojik danışman, özel eğitim öğretmeni, okul yöneticileri, psikolog, aile hepsinden destek alıyorum. (Ö6)

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Aileden destek alıyorum. Çünkü benim, okulda verdiğim eğitimi evde devam ettirebilsin ki öğrenci için bir gelişme sağlansın. Yoksa benim sadece okulda verdiğim eğitim yeterli gelmez. Evde aile öğrenciyi destekleyecek ki öğrenci ilerleyebilsin. (Ö9)

5.9 Farklı Branşlarda Görev Yapan Ortaokul Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencileri Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere, kaynaştırma öğrencilerinin başarılarını değerlendirmelerine ilişkin soru yöneltilmiştir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bulgular Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Branş Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencileri Değerlendirmesi

Özel Gereksinimli Öğrencilerin Değerlendirmesi	Sayı
Sınıf İçerisindeki Performanslarını Değerlendiriyorum	7
Öğrencinin Seviyesine Göre Basitleştirerek Sorular Hazırlıyorum	10
Tüm Öğrencileri Aynı Sınava Tabii Tutuyorum, Sınavını Değerlendirirken Sübjektif Değerlendiriyorum	1

Öğretmenlere Özel gereksinimli öğrencinizin başarısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusuna en fazla 10 yanıt ile özel gereksinimli öğrencilerin seviyelerine göre basitleştirerek sorular hazırladıkları görülmektedir. 11 öğretmen arasından 7 yanıt ile sınıf içerisindeki performansı da değerlendirildikleri görülmüştür. 11 öğretmen içinden en az 1 yanıt ile özel gereksinimli öğrenciyi tüm öğrencilere yaptığım sınava tabii tuttuğu ve değerlendirmede sübjektif olduğu görülmektedir. 11 öğretmenin tümünün özel gereksinimli öğrencileri sınıftaki diğer öğrenciler ile aynı koşullarda değerlendirmedikleri görülmektedir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Öğrencinin ders içi performansı, ödevleri zamanında yapması gibi etkenleri göz önünde bulunduruyorum ve öğrencinin düzeyine göre soru basit sorular hazırlıyorum. Öğrencinin daha çok yapabildiklerine göre şekillendiriyorum aslında. (Ö1)

Tüm öğrencileri aynı sınava tabii tutuyorum, sınavını değerlendirirken sübjektif değerlendiriyorum. Çünkü sınıfta sınav bittikten sonra kağıtlarını öğrencilere karışık bir şekilde dağıtıyorum kontrol edebilsinler ve sınıfta tartışalım diye. Eskiden ayrı sınav yapıyordum özel gereksinimli öğrenciye daha sonra diğer öğrenciler sorgulamaya başladı niye o farklı sorular olduğuna dair. Özel gereksinimli öğrenci de bu konuda dışlandığını hissetmemesi için ben aynı sınavı yapıyorum okurken tabii ki öğrencinin durumunu göz önünde bulundurarak bir puanlama yapıyorum. (Ö5)

Öğrencinin seviyesine göre sınavlar yapıyorum. Öğrencinin yapabileceği soruları soruyorum. Öğrencinin düzeyine göre soruları sorarak öğrencinin özgüvenini ve motivasyonunu düşüreceğini düşündüğüm için bunu tercih ediyorum. (Ö11)

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada sınıfında özel gereksinimi olan öğrenciye sahip farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Ortaokulda görev yapan öğretmenlerin, öğretimsel/çevresel uyarlamalar, BEP, değerlendirme, etkinlikler,

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

kaynaştırmanın gerekliliği, destek aldıkları kişiler ve kaynaştırmanın öğrencilere sağladığı olumlu etkilerine ilişkin görüşleri alınarak yapılmış olan diğer çalışmalar ile tartışılmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde bazı öğretmenlerin, öğretimsel/çevresel düzenleme ve uyarılama, BEP hazırlama, ders dışı etkinlikler, kaynaştırma eğitimi ilişkin eksik bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin çoğu mesleki tecrübelerine dayanarak kaynaştırma eğitimine dâhil edilen özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerini sağlayabilmek için kaynaştırma ile ilgili eğitim veya seminerlere katılarak bilgiler elde etmeye çalıştıkları görülmektedir.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin yorumlarında kaynaştırma eğitiminin olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Elde edilen bu bulgu İlik ve Deniz (2020) ile Engin ve Sema'nın (2016) yaptığı araştırmayla örtüşmektedir. İlik ve Deniz'in (2020) yaptığı araştırmada farklı branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin olumlu bakış açıları olduğu belirlenmiştir. Engin ve Sema'nın (2016) yaptığı çalışmada ise, öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma eğitimini iyi olarak değerlendirdiği ve olumlu bakış açılarına sahip oldukları ortaya konulmuştur. Goldberg'in (2012: 39), öğretmenlerin, tüm çocuklar için en iyi derecede kaliteli eğitim deneyimi sağlamak için hem özel gereksinimli hem de tipik gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırılması gerektiğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Şahin ve Gürbüz'ün (2016) yaptıkları çalışma ile bu araştırmanın bulguları örtüşmemektedir. Şahin ve Gürbüz'ün yaptığı araştırmanın bulgularına ilişkin çoğu öğretmenin kaynaştırma eğitiminin faydalı olmadığını ifade ettikleri saptanmıştır. Demir ve Açar (2011), öğretmenlerin çoğunun kaynaştırma eğitimini desteklemediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan çoğu öğretmenin özel gereksinimli öğrenci için öğretimsel/çevresel düzenleme ve uyarlamalara ilişkin araç gereçler ve oturma düzeni oluşturdukları görülmektedir. Uyarlamalı öğretimde, öğrencilerin öğrenmelerinin sağlanması ve genel eğitim ortamında özel gereksinimli öğrenciler için düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir (Zigmond, Kloo, ve Volonino, 2009: 194-195). Yapılan birbirinden farklı çalışmalarda her çocuğun ihtiyaçlarında farklılıklar görüldüğü ve başarılı bir kaynaştırma uygulaması gerçekleştirmek için yapılacak olan uyarlamaların önemli olduğu vurgulanmaktadır (Web 1). Bu bulgu Vural ve Yıkılmış'ın (2008) yaptığı araştırmanın bulguları ile de örtüşmektedir. Vural ve Yıkılmış'ın (2008) yaptığı araştırma bulguları incelendiğinde kaynaştırma sınıfında öğretmenlerin öğretim/ortam düzenlemesinde yaptıkları uyarlamalara ilişkin özel gereksinimli öğrencinin oturma düzenini uyarlamaya odaklandıkları görülmektedir. Zeybek'in (2015) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çoğunun görsel materyaller kullandıkları, gerçek nesnelere, kitap, çalışma kağıtları gibi araç-gereçler tercih ettikleri ifade edilmiştir. Koçyiğit'in (2015) yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin özel gereksinimi olan öğrencilerin düzeyine uygun araç gereç kullandıkları belirlenmiştir. Sanır'ın (2009) yaptığı çalışmada öğretmenlerin öğretimsel düzenleme yapmadıkları saptanmıştır. Deniz ve Çoban (2019) yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin çoğunun araç gereçlerde uyarılama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmanın bulguları Sanır (2009) ile Deniz ve Çoban'ın (2019) yaptığı çalışmalar ile örtüşmemektedir.

Araştırmada yer alan branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimi olan öğrenciler için olumlu etkilerine baktığımızda topluma uyum sağlama, aidiyet duygusu ve özgüven kazandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, özel gereksinimi olan öğrencilerin tipik gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim almasından kaynaklı olarak gözlem yapabilme ve kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetme duygularına olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılabilir. Sanır (2009) yaptığı araştırmada öğretmenlerin görüşlerini incelemiş ve özel gereksinimli

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

öğrencilerin etkileşim ve iletişim becerilerinde yeterlilik gösteremediklerini ve sosyal olarak uyumlu olmadıklarını ortaya koymuştur.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise özel gereksinimli öğrenciye, sınıftaki diğer öğrencilerin desteği ile iletişim ve etkileşim becerilerine katkı sağladığı yönündedir. Akman, Mercan Uzun ve Yazıcı'nın (2018) yaptığı çalışmada da öğretmenler ve öğretmen adaylarının, özel gereksinimli çocuğun kaynaştırma eğitimi almasının sosyalleşme, gelişim alanlarını destekleme, akranlarıyla bir arada olması gibi olumlu etkileri olduğu raporlanmıştır.

Kaynaştırma eğitiminin tipik gelişim gösteren öğrencilere yardımlaşma ve empati konusunda olumlu açıdan katkı sağladığı görülmüştür. Bu araştırma Gülyüz'ün (2009) yaptığı çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Gülyüz'ün (2009) yaptığı çalışmada tipik gelişim gösteren çoğu öğrencinin özel gereksinimli sınıf arkadaşlarını kabullenmekte zorlandıkları ve onları dışlayıp gruplara almama davranışı gösterdikleri saptanmıştır. Araştırmada normal gelişim gösteren öğrencilerin sadece bir bölümünün kaynaştırmaya karşı ılımlı yaklaştıkları belirtilmiştir. Akman, Mercan Uzun ve Yazıcı'nın (2018) yaptığı çalışmada ise öğretmen ve öğretmen adaylarının, tipik gelişim gösteren öğrencilerin empati duyguları kazanma ve farklılıklara saygı gösterme gibi olumlu etkiler geliştirebilecekleri ifade edilmiştir. Elde edilen bulguya göre, tipik gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilerle birarada eğitim almalarından dolayı özel gereksinimli bireyler hakkında bilgi sahibi olma, yardımlaşma ve empati kurma gibi olumlu tutumları geliştirme konusunda desteklediği sonucuna ulaşılabilir. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler kadar normal gelişim gösteren öğrencilere de dikkate almak gereklidir ve kaynaştırmanın normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli akranlarıyla kuracakları etkileşimlerden elde edeceği ve ileriki yaşantılarında tecrübe kazanmalarını sağlayacaktır (Açar ve Demir, 2010).

Araştırmaya katılan çoğu öğretmenin BEP hazırlama konusunda kendilerinin yetersiz olduklarını ifade ettikleri saptanmıştır. BEP'i hazırlama sürecinde çoğu branş öğretmenin yaşadıkları zorluklara bakıldığında, öğrencinin seviyesine uygun plan yapma ve kazanımları belirlemede zorluk yaşadıkları görülmektedir. Bu araştırmanın sonucuna ile Avcıoğlu'nun (2011) yaptığı çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir. Avcıoğlu'nun (2011) yaptığı çalışmada zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinin BEP'in bölümleri ve öğrencilerin kazanımlarını belirlemeye ilişkin yetersiz bilgileri olduğu sonucuna varılmıştır. Öztürk, Eratay (2010) ve Zeybek'in (2015) yaptığı çalışmada ise BEP hazırlama ilgili öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bunun sebebi, BEP hazırlama konusunda yeterli bilgi ve eğitime sahip olmamalarıdır. Ancak Engin ve Sema'nın (2016) yaptığı çalışmada öğretmenlerin BEP konusunda yeterli oldukları saptanmıştır.

Bu araştırma öğretmenlerinin BEP hazırlarken zorluklar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın bulguları ile Anılan ve Kayacan'ın (2015) yaptığı araştırma örtüşmektedir. Anılan ve Kayacan'ın (2015) yaptığı çalışmada öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere uygun uygulama, BEP planını yürütme, birebir ilgilenme ve aileleri ile iletişim kurmakta zorluk yaşadıkları saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı branş öğretmenlerinin BEP hazırlama süreçlerinde sorun yaşamadıkları görülmektedir. Bu durumun nedeni ise, öğretmenlerin BEP hazırlama ile ilgili yeterli donanımları olmadığını ve bu konuda kendilerini geliştirmedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgu Evyapan'ın (2020) yaptığı çalışma ile örtüşmemektedir. Evyapan'ın (2020) yaptığı çalışmada öğretmenlerin BEP'in içeriğine hâkim oldukları, akademik beceri ve kazanımları oluşturdukları saptanmıştır.

...

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Araştırmaya katılan çoğu öğretmenin, ders dışında özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenmedikleri görülmektedir. Bu bulgu İlik ve Deniz'in (2016) yaptığı araştırma sonucuyla örtüşmektedir. İlik ve Deniz'in (2016) yaptığı araştırmanın bulgularında farklı branş öğretmenlerinin bazısının ders dışında ilgilerini göstermeye devam ettikleri, bazı öğretmenlerin ise ilgilenmediği yönünde öğretmen görüşleri tespit edilmiştir. Gök ve Erba'nın (2011) yaptığı çalışmada öğretmenlerin bazıları sınıflarında kaynaştırma öğrencisine yönelik farklı etkinlikler yapmadıklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli donanım ve bilgiye sahip olamamaları olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları, branş öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma eğitiminde aileden destek aldıklarını ortaya koymuştur. Bu bulgu, Deniz ve Çoban'ın (2019) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Deniz ve Çoban'ın (2019) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin çoğu aileden destek aldıklarını belirtmiştir. Bu duruma göre, özel gereksinimli çocukların hayatlarında en çok yer alan kişilerin aile üyeleri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Buna göre, özel gereksinimli çocuklar hakkında en doğru bilgilere ulaşabilme, çocuklarıyla ilgili görev ve sorumlulukları yerine getirme ve aile içinde de yapılması gereken aktiviteler olduğu için en çok ailelerden destek alındığı sonucuna varılabilir. Gök ve Erba (2011), öğretmenlerin çoğunun ihtiyaç duyduklarında uzman yardımına başvurduklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın bulgularıyla Vural ve Yıkılmış'ın (2008) ve Cankaya'nın (2010) yapmış oldukları araştırma bulguları birbiriyle örtüşmemektedir. Vural ve Yıkılmış'ın (2008) yaptığı çalışmanın bulgularında bazı öğretmenlerin ailelerden destek almadıkları saptanmıştır. Cankaya'ın (2010) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrenci ailelerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgilere sahip olmadıklarının ve bundan dolayı işbirliğinin olması gerekenden daha az olduğunu belirtmiştir. Aileler, kaynaştırma eğitiminde çok önemli rol oynar ve en büyük destekçilerdir. Kaynaştırma sınıfında yer alan özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ebeveynlerinin kaynaştırma eğitimiyle ilgili bilgi edinmesi sınıfta olan tüm öğrencilerin olumlu tutumlar geliştirmesine etki etmektedir (Koçyiğit, 2015).

Araştırmada branş öğretmenlerinin kaynaştırma sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri değerlendirirken normal gelişim gösteren akranlarından farklı sınav yaptıkları saptanmıştır. Öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin düzeyine göre basit ve yapabilecekleri soruları tercih ettikleri ayrıca dersteki performansına da baktıklarını belirtmişlerdir. Araştırma bulguları Sanır'ın (2009) yaptığı çalışmada bazı öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere sınav yapmadıklarını, bazı öğretmenlerin ise planlı, programlı ve öğrencilere kendi içinde bir değerlendirme yaptıkları saptanmıştır. Zeybek'in (2015) yaptığı çalışmada 19 öğretmenin kaynaştırma öğrencileri için sınavlarda uyarlamalar yaptıklarını saptamıştır. Buna göre, özel gereksinimli öğrencilerin yapabildiklerine odaklanarak, motivasyonlarını düşürmemek ve daha çok başarabilme duygusu kazandırmak amacıyla özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla aynı sınava tabii tutulmadığı sonucuna varılabilir. Deniz ve Çoban'ın (2019) yaptığı çalışmada öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciler için ölçme ve değerlendirmelerde uyarlamalar yaptıkları belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere ödev vererek ve yazılı sınav yaparak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Bu araştırma sonucunda yapılabilecek bazı öneriler şunlardır: Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda yarı yapılandırılmış görüşmeler yerine daha farklı veri toplama teknikleri kullanılabilir. Ortaokulda özel gereksinimli öğrencileri olan öğretmenler haricinde diğer öğretim kademelerinde de özel gereksinimli öğrencileri olan öğretmenler ile ilgili görüşmeler yapılabilir.

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Uygulamaya yönelik önerilerde ise farklı branşlarda görev yapan öğretmenlere Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlama ile ilgili detaylı eğitimler sağlanmalı ve bu eğitimler zorunlu hale getirilmelidir. Bu eğitimler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kontrol edilmelidir. Farklı branş öğretmenlerinin hizmet öncesi, hizmet içi eğitim, kurs ve seminerler düzenlenerek kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi edinmeleri ve eğitimlerden yararlanmaları sağlanabilir. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde eğitim gören öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimine yönelik zorunlu veya seçmeli dersler konulabilir. Sınıfında özel gereksinimli öğrencileri olan farklı branş öğretmenlerine göreve başlamadan önce kaynaştırma eğitimi programları hazırlanarak bilgilendirmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anılan, H., ve Kayacan, G. (2015). “Sınıf Öğretmenlerinin Gözüyle Kaynaştırma Eğitimi Gerçeği”. XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu’nda Sunulan Sözlü Bildiri (Batman:21-23.05.2015).
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000156
- Akman, B., Mercan Uzun, E., ve Yazıcı, D. N. (2018). Okul Öncesi Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 96-114. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.305108>
- Arslan, Y. (2015). Türkiye’de Kitlese Bir Eğitim Topluluğu: Gezerek Özel Eğitim Hizmeti Veren Öğretmenler ve Sorunları (Batman Örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(4), 139-153.
- Bradshaw, L., ve Mundia, L. (2006). Attitudes To And Concerns About Inclusive Education: Bruneian Inservice And Preservice Teachers. *International Journal Of Special Education*, 21(1), 35-41.
- Batu, S., İftar, G. K., ve Uzuner, Y. (2000). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000082
- Camcı-Erdoğan, S. (2021). Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 22(2). DOI: 10.21565/ozelegitimdersisi.663271
- Cankaya, Ö. (2010). İlköğretim I. Kademe Kaynaştırma Eğitimlerinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Chander, R. (2016). Attitudes of Teachers and Students Towards Mainstreaming. *International Journal of Research in Social Sciences*, 6(2), 381-394.
- Chapman, J. W. (1988). Special Education in The Least Restrictive Environment: Mainstreaming or Mairdumping?. *Australia and New Zealand Journal of Developmental Disabilities*, 14(2), 123-134.
- Deniz, E., ve Çoban, A. (2019). Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 734-761. DOI: 10.17755/esosder.448379
- Demir, M. K., ve S. Açar (2011). Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 719-732.
- Demir, M. K., ve Açar, S. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(3), 749-770.
- Doğaroğlu, T., ve Dümenci, S. B. (2015). Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Ve Erken Müdahale Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı.

- ... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)
- Evyapan, G. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlilik Algı Düzeyleri ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Goldberg, S. S. (2012). *Special Education Law: A Guide For Parents, Advocates, and Educators*. New York: Springer Science & Business Media.
- Gök, G., ve Erba, D. (2011). Okulöncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.
- Güleryüz, Ş. O. (2009). Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gözün, Ö., ve Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 65-77. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000081
- İlik, Ş. Ş., ve Deniz, S. (2020). Farklı Branşlardan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Sırasında Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Gözlemleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 338-351. DOI: 10.24106/kefdergi.3611
- Koçyiğit, S. (2015). Ana Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen-Rehber Öğretmen ve Ebeveyn Görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 391-415. DOI: 10.7884/teke.409
- Özaydın, L., ve Çolak, A. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Ve Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programına İlişkin Görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189-226. DOI:10.23863/kalem.2017.6
- Öztürk, C. Ç., ve Eratay, E. (2010). Eğitim Uygulama Okuluna Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkında Görüşlerinin Belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 145-159.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Sanır, H. (2009). Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme ile İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sucuoğlu, B., Ünsal, P., ve Özokçu, O. (2004). Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Önleyici Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 51-64. DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000079
- Şahin, Z. G., ve Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma Öğrencilerini Eğiten Ortaokul Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 138-160. DOI: 10.17984/adyuebd.89881
- Turhan, C., (2017). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşler (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Uğurlu, C. T., Usta G., H. ve Şimşek S., A. (2015). Yükseköğretimde Devamsızlık Olgusu ve Nedenlerine İlişkin Öğretim Üyeleri ve Üniversite Öğrencilerinin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 1009-1030.
- Yılmaz, E., ve Batu, S. E. (2016). Farklı Branştan İlkokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Yasal Düzenlemeler ve Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 247. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.267316
- Vural, M., ve Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Öğretimin Uyarlanmasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141-159.
- Yılmaz, M. F. (2013). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) Uygulanmasında İlköğretim

... (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Kurumlarında Görev Yapan Yöneticilerin Karşılaştıkları Engellerin İncelenmesi (Gaziantep İli Merkez İlçeleri Örneği) (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemler, Ankara: Seçkin Yayınları.

Zeybek, Ö. (2015). İlköğretim Okullarındaki İngilizce Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Zigmond, N., Kloo, A., ve Volonino, V. (2009). What, Where, And How? Special Education İn The Climate Of Full İnclusion. *Exceptionality*, 17(4), 189-204. DOI: [10.1080/09362830903231986](https://doi.org/10.1080/09362830903231986)

Web 1: Cross, A. F. (2004). Adaptations to support development and membership. Indiana University-Bloomington, Indiana Institute on Disability and Community, Early Childhood Center. <https://www.iidc.indiana.edu/ecc/index.html> (Erişim Tarihi: 20.11.2020).

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırmanın etik kurul izni, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 29.12.2020 tarihinde YDÜ/EB/2020/561 proje numarası ile alınmıştır.

Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı da bulunmuştur.